

No. 3 Ocak 1967
Ulus (Ankara)

PLÂNLİ DÖNEMDE GÜZEL SANATLAR

Turan EROL

GÜZEL sanatlarımızın geleceği ve geliştirilmesi konusunda ne vakit sanat adamlarından rapor istenmişse hiç de gerçekçi olmayan ve uygulamada devlet bütçesine yüz milyonlarca lira yüklemeyi gerektirecek tekliflerle karşılaşmıştır. Çoğu heyecanlarına kapılarak fazlaca hayale kapılan sanatçıların karşısına her defasında memleketimizin «Economie stricture» ünün veya mali durumunun sanat işlerine bugünkünden daha çok para ayırmaya imkân vermediği gerekçesiyle çıkmış, daha doğru bir deyimle güzel sanatlar aç karnına sakız gibi görülmüştür. Oysa devletimiz yerleşmiş bazı sanat kurumlarımıza hatırı sayılacak miktarlarda ödenek ayırmaktan da geri kalmış değildir. Gerçekte eksikliği duyulan köklü bir reorganizasyon ve plânlama için duyulan isteksizliktir.

İlk beş yıllık dönemde kalkınma plânımız kültür hizmetlerini, özellikle güzel sanatları ne ölçüde etkilemiştir? Müzik ve sahne hayatımız, resim ve heykel sanatlarımız kalkınma yatırımlarından pay alabilmişler midir? Güzel sanatlarımızın plânlı devrede hedefi ne olmalıdır?

DÖRT yıllık uygulama sonucuna bakarak, kalkınma plânının ilk beş yıllık dönemi sonunda güzel sanatlarımızda önemli bir gelişme beklenmemelidir, diyebiliriz. Plânlı devrede icracı veya yetiştirici yeni sanat kuruluşları meydana getirilememiş, hazır kuruluşlar da fonksiyonlarını daha geniş bir alana yayabilecek insan gücüne ve mali imkânlarla sahip kılınamamıştır. Birinci beş yıllık dönemde icracı sanat kuruluşlarının faaliyetlerinin genişletmeleri, ve daha büyük bir halk yoğunluğuna seslenebilmeleri yolundaki zorlamalar semere vermemiştir. Gereken ölçüde ve güçte donatılmamış olan sanat kurumlarımızın ne kadar istense de dinamik bir faaliyet temposuna girmelerine imkân olmadığı gibi, Millî Eğitim Bakanlığı da memleketin ölçüsünde bir kültür programı hazırlayıp yürütebilecek güçte bir yönetim örgütü kuramamıştır.

BİRİNCİ beş yıllık kalkınma plânının yıllık icra programlarının sanat alanında bugüne kadar öngörülen tedbirler, potansiyelden daha büyük

ölçüde yararlanılması prensibi ne dayatılmıştır. Dikkati çeken bir başka husus sanat potansiyeli limizin özellikle yurt dışında tanıtma malzemesi veya vasıtası olarak kullanılmasının ısrarla istenmiş olmasıdır. Kanaatimizce Millî Eğitim Bakanlığının asıl görevi yeni sanat değerlerinin yaratılması için gereken tedbirleri almak olmalıdır. Tanıtma çalışmalarının uluslararası ilişkiler bakımından önemini kabul etmekle birlikte bu çalışmaların etkili ve sürekli olması için elimizdeki değerlere durmadan yeni yeni değerlerin eklenmesi gerekliliğini belirtmek isteriz. Millî Eğitim Bakanlığınca başta olmak üzere yürütülecek olan tanıtma hizmetine malzeme hazırlanmalıdır. Geçmişin kültür değerlerinin korunup yaşatılması, çağdaş Türk kültürünün yaratılmasına imkân sağlanmasına nihayet bu kültürün halkı çoğunluğuna male edilmesi konusunda uzmanlar tarafından hazırlanmış programların yürütülmesi bu Bakanlığın görevleri arasındadır.

BİRİNCİ beş yıllık devrede yıllık programlar, güzel sanatlar alanında programlı bir faaliyetin gerektireceği insan gücünün yetiştirilmesi konusunda Millî Eğitim Bakanlığına ödev vermemiştir ki bu defa kati çeken bir başka husustur. Dört yıl içinde Ankara ve İzmir Devlet Konservatuvarları ile Devlet Güzel Sanatlar Akademisi binalarında cüzi miktarlarda tamamlama yatırımları, küçük onarımlar yapılmış bu, lumnaka ise de bu yatırımlar kapasiteyi artırmağa yönelmiş yatırımlar olmayıp niteliği düşüldüğü mahiyette tedbirlerden ibarettir.

Oysa yurdumuzun muhtelif bölgelerinde yeni icracı sanat kuruluşlarına ve bunları besleyecek okullara ihtiyacımız vardır. Her şeyden önce ana kaynak olan Ankara Devlet Konservatuvarının bugünkü öğrenci kapasitesinin artırılması gerekmektedir. Bu değerli sanat kurumumuz yeni hedeflere göre plânlanmalıdır. Bölge tiyatrolarının, bölge kültür merkezlerinin gerçekleştirilmeleri bu tedbirlerin vaktinde alınmasına bağlıdır.

Daha uzun yıllar sanat işlerimiz devlet himayesinde yürütülecektir. Bugün mahallî idarelerin dahi sanat konularındaki

çabaları, maddî fedakârlık yapmadan istemek, hep istemekten öteye geçmemektedir. İstanbul Belediyesi dışında hiçbir mahallî idare kültür alanında hizmet yüklenmiş değildir. Yakın bir geçmişte İzmir Belediyesi yıldı elli bin liralık yardımdan kaçındığı için hazır ve gelişmeğe istidatlı bir orkestranın dağılmasına göz yummuştur. Ankara Belediyesi, Millî Eğitim Bakanlığının veya kişilerin başkente kazandırdığı sanat kurumları arasında bir yeni kurum eklemekten uzak kalmıştır.

GÜZEL sanatlarda, kültür konularında köklü tedbirler geleceğe bırakılmamalıdır. Kalkınma plânımızda güzel sanatlara gereken yer verilmeli, bu alandaki plânlama yuvarlak ifadelerin ötesine geçilmelidir. Yıllık programlarda yer alan yatırımlar, tedbirlerle ilgili bakanlığın cari veya transfer harcamaları bütçeleri arasında uygunluk sağlanmalıdır. Elimizde çok canlı bir örnek olmasaydı aslında çok tabii olan koordinasyon gerekliliği üzerinde durmazdık. 1965 yılı programında Ankara'da Devlet Konservatuvarı ve Güzel Sanatlar Akademisi binaları yaptırılması konusunda ilk adım atılmış, bu yapıların mimarî projelerinin yarışma yolu ile sağlanması plânlanmış bulunmaktaydı. Fakat söz konusu yapılar için ayrılan arazilerin bedelleri aynı yıl Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin ilgili bölümünde yer almadığından bütün hazırlıklar tamamlanmış halde proje yarışması acılamamıştır.

SİMDİ bu noktada Millî Eğitim Bakanlığının, genel idare kurumlarının çizgi gibi bölünmesi sonucu olarak, kültür ve sanat konularını ihmal etmekte olduğu, Kültür Bakanlığının kurulmadan bu işlerin voluna giremeyeceği hatıra gelecektir. Bu görüş gittikçe yayılmakta ve aydınlar arasında taraftar toplamaktadır. Fakat sanat kurumlarımız ve kuruluşlarımız yasalarla teminat altına alınmadan, güzel sanatlar alanında bilgi ve uzmanlık müessesesizmeden kurulacak bir Kültür Bakanlığının bir takım gösterişli işlerin arkasında sanat hayatımıza sayısız zararlar vermekten geri kalmayacak, en azından sanata politik sokacaktır. Bunun böyle olacağına dair şimdiden belirtiler vardır.